

ЕКОСИСТЕМНІ ПОСЛУГИ – ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ

Внукова Н.В., проф., д.т.н.
Харківський національний автомобільно-дорожній університет,
Україна
vnukovanv@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-4097-864X>

Мета розробки дорожньої карти впровадження екосистемних послуг (ЕкоСП) в Україні-розробка та впровадження адаптивного управління з метою удосконалення правових, економічних та соціальних основ організації охорони навколишнього природного середовища з урахуванням отримання довгострокового конкурентоспроможного регуляторного механізму та централізованого контролю за компенсаторними важелями при використанні та експлуатації екосистемних ресурсів та біосферних складових(атмосфера, гідросфера, літосфера, надра). [1] Розвиток напряму екосистемних послуг як один з із стратегічних напрямів екологічної безпеки держави повинен відбуватися за стратегічними завданнями виконання Цілей сталого розвитку під час обговорень та національних консультацій обговорення 17 ЦСР. На сьогодні актуалізовані наступні напрями:

- цілі стратегії «Від ферми до столу» (FarmtoFork), яка лежить в основі «Європейської зеленої угоди», спрямованої на те, щоб зробити продовольчі системи справедливими, здоровими та екологічно чистими. [2]

- правила торгівлі квотами парникових газів (Carbon Border Adjustment Mechanism, СВАМ , 13 грудня 2022 року Рада та Європейський парламент досягли політичної угоди щодо реалізації нового СВАМ.) Заключовими елементами: Спочатку СВАМ буде застосовуватися до імпорту певних товарів та окремих прекурсорів, виробництво яких є вуглеродомістким та пов'язане з найбільш значним ризиком витоку вуглецю: цемент, залізо та

Збірка матеріалів 88-ї Міжнародної науково-технічної та науково-методичної конференції університету. Секція кафедри ЕКОЛОГІЇ.

16 травня 2024 року

сталь, алюміній, добрива, електрика та водень. Завдяки цьому розширеному масштабу СВAM з рештою-за повного поетапного впровадження охоплюватиме понад 50% викидів у секторах, які охоплюють ETS. Згідно з політичною угодою, СВAM набуде чинності на перехідному етапі з 1 жовтня 2023 року.

Поступове впровадження СВAM з часом дозволить здійснити обережний, передбачуваний та пропорційний перехід для підприємств з ЄС та інших країн, а також для органів державної влади. Протягом цього періоду імпортери товарів у рамках нових правил повинні повідомляти лише про викиди парникових газів (ПГ), які вбудовані в їхній імпорт (прямі та непрямі викиди), без будь-яких фінансових платежів чи коригування. Угода передбачає, що непрямі викиди будуть охоплені після перехідного періоду для деяких секторів (цемент та добрива) на основі методології, яка буде визначена в цей час. Мета цього перехідного періоду полягає в тому, щоб послужити експериментальним та навчальним періодом для всіх зацікавлених сторін (імпортерів, виробників та органів влади) та зібрати корисну інформацію про приховані викиди для уточнення методології для остаточного періоду.

Після того, як постійна система набуде чинності 1 січня 2026 року, імпортери мають щорічно декларувати кількість товарів, ввезених до ЄС у попередньому році, та вбудовані в них парникові гази. [3]

Дорожня карта реалізації впровадження екосистемних послуг в Україні може виглядати наступним чином :

1. Створення (у рамках реформування структури менеджменту профільного Міністерства) робочого органу / групи / науково-виробничого комплексу / координаційного центру «Адаптивне управління екосистемними послугами» з метою координації та управління реалізацією основних векторів впровадження. Розробка понятійного апарату.

2. Розробка Концепції розвитку Екосистемних послуг в Україні (визначення поточної ситуації в Україні, пріоритети, результати, методи досягнення результатів, відповідальність за досягнення результатів) з урахуванням визначення екологічних збитків.

3. Розробка довгострокової Програми (плану) реалізації екосистемних послуг (з урахуванням структурно-логічної матриці формування інформаційного, освітнього, професійного поля (модернізація Класифікатору професій–2010) та розробки понятійного апарату (термінології) тощо).

4. Модернізація \ створення \ уніфікація моніторингової системи з глобальною базою даних за для:

- створення єдиного центру збору та інтерпретації даних, що буде включати фактичні значення для екосистемних послуг та біомів з організацією в яких оцінки вартості у грошових одиницях /га /рік, щоб забезпечити легкий пошук для передачі цінності;

- створення аналітичних довідок за науковообґрунтованими критеріями на те, які екопослуги можуть бути найбільш важливими в даному контексті прийняття рішень;

- допомоги від використання бази даних, яка може дати перше уявлення про потенційну цінність найбільш релевантних послуг, на основі якого можна вирішити, які послуги необхідно проаналізувати детальніше (тобто список для відбору);

- база даних може надати інформацію як про зміну вартості в результаті політичного рішення, так і про втрату загальної вартості у разі повної втрати екосистеми, що забезпечує.)

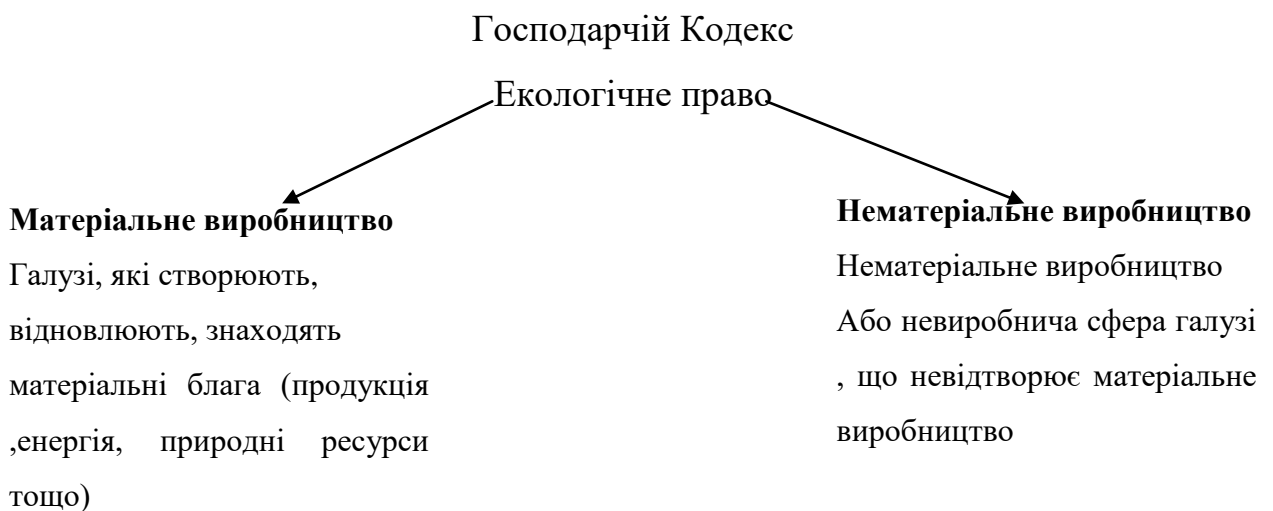
5. Адаптація юридичного поля:

- поправки до Законів про охорону ОЗ (розділи IXXXI), Охорона атмосферного повітря, гідросфери, літосфери, екосистем тощо, в частині трактування використання / вилучення / експлуатації цих складових біосфери

як екосистемних послуг з відносно вартісними критеріями, в частині цілей і завдань, що вирішуються оновленою системою моніторингу;

-поправки до Закону про освіту, про вищу освіту та закріплення стратегічного спрямування «екологічна освіта, культура, спадщина» відповідно до глобальних програм ЮНЕСКО;

-закріплення в ЄП (в екологічному праві)норм Господарського Кодексу щодо розподілу екологічної галузі на сфери: матеріально - виробничу та нематеріально - виробничу з використанням понятійного апарату

6. Адаптація економічного механізму

- Розробка / уніфікація та затвердження єдиного комплексного науково-методичного економічного апарату (розрахункових методик фінансування за видами екосистемних послуг (оплата, компенсаторна діяльність, порушення, користування, страхування)).

Перші кроки уже зроблені:

Проект Постанови Верховної Ради України, Карта проходження проекту від 06.01.2023 № 8338 «Про Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї НАТО, Парламентської

Збірка матеріалів 88-ї Міжнародної науково-технічної та науково-методичної конференції університету. Секція кафедри ЕКОЛОГІЇ.

16 травня 2024 року

Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї ГУАМ, Міжпарламентської Асамблеї Асоціацій держав Південно-Східної Азії, національних парламентів держав світу щодо засудження злочинів проти довкілля, скоєних Російською Федерацією на території України, сприяння подоланню їх наслідків і відновленню екосистем України під час війни та у післявоєнний час, забезпечення компенсації шкоди довкіллю та втрати екосистемних послуг, а також створення глобальної платформи для оцінки збитків, завданих клімату та довкіллю унаслідок військових дій».

Перелік посилань:

1. Більше про Цілі сталого розвитку: <https://goo.gl/SsY2QS>
2. Європейська Стратегія «Від ферми до столу» (FarmtoFork) https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en
3. Міжнародна прикордонна спілка та її регулюючі документи https://taxation-customs.ec.europa.eu/green-taxation-0/carbon-border-adjustment-mechanism_en
4. Про Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41091>